

Lanzarote

Terres àrides on la vida s'obre camí

Text i fotos: Rafel Mas

La possibilitat d'afegir-nos a un grup d'expedicionaris ornitòlegs que anaven a la recerca d'aus marines al Banco de la Concepción, va fer que ens decidíssim a fer una escapada de deu dies a Lanzarote a principis del setembre passat. En el trajecte des de l'aeroport de Palma es feia escala a Barcelona per després partir de dret cap a l'illa de Lanzarote, una de les dues illes més orientals de l'arxipèlag canari i la més septentrional de totes.

Coneixíem poc l'aridesa i la duresa de l'illa, però en tocar-hi de peus a terra

poguérem comprovar com és de dura la vida de les plantes i animals que hi habiten i com ho ha estat pels seus habitants al llarg de la història. Si una cosa no has d'anar a cercar en aquest preciós lloc és una bona ombra. L'escassa vegetació i la duresa dels paisatges volcànics, junt al clima calorós que comparteix amb les canàries, fa que la primera impressió és que pensis que ets a la Lluna. La mitjana anual de pluges és al voltant dels 140 mm anuals repartits entre octubre i l'abril. El clima és sec i les temperatures mitjanes oscil·

len entre 21°C al gener i 29°C a l'agost. Els vespres són més frescs i s'arriben a mínimes d'uns 15°C, gairebé sempre acompanyats de l'entrada de nuvolades i vents alisis carregats d'humitat. La nostra estada a l'illa va coincidir, sobretot els tres primers dies, amb una onada de calor molt intensa que feia gairebé intransitables els migdies, alhora que provocava que es veiessin menys aucells migratoris; a la vega da però feia que les poques ombres que hi havia fossin boníssims punts d'observació, a causa de la seva concentració.

La primera zona que coneguèrem de l'illa va ser la turística Costa Tegui, que no té res a envejar a la zona més capolada de Mallorca. Està plena d'avingudes quadriculades flanquejades de palmeres i molts de complexos hotelers, petites tendes de queviures i bars. Però a pocs metres d'aquesta zona de sol i platja d'on no surten molts dels visitants, s'obri una de les zones més interessants per a l'observació d'aus. Des de la mateixa carretera asfaltada s'inicien pistes de terra practicables amb cotxe, sempre que aquest no sigui molt baix, que permeten l'observació d'aus amb certa comoditat i menys possibilitats d'espantar-les. A l'inici d'aquestes pistes se'ns indica mitjançant cartells que

es tracta de zones d'alta sensibilitat per a les aus estepàries, però que no s'hi prohibeix la circulació amb vehicle sempre que es faci a velocitat moderada. El terreny és pedregós, gairebé arreu trobam materials volcànics, i també arenós. La vegetació és molt escassa, i així trobam alguns exemplars de tabaiba dolça (*Euphorbia balsamifera*), típica de les zones baixes i seques, i poca cosa més. Les parets de pedra i les tabaibes són excel·lents talaies per aucells com el botxí meridional canari (*Lanius meridionalis ssp koenigi*), que vetlla l'aparició d'escarabats. En aquests terrenys de sòls alterats per antics usos agrícoles trobam restes de vegetació i vegetació colonitzadora herbàcia que comença a omplir els

terrenys i és relativament fàcil acostar-se a grups nombrosos de sebel·lins (*Burhinus oedicephalus*). Baix unes ancianes figueres hi trobarem un bolcador de perdius que només es podia associar a la perdiu moruna (*Alectoris barbara*) de la qual observarem un quant mascles cantant enfilats a pedres i marges. És aquí on observarem també les primeres titines de Berthelot (*Anthus bertheloti*), que després es feren omnipresents arreu de l'illa. També hi podrem veure els primers pinsans trompeters (*Bucanetes githagineus*), canaris (*Serinus canaria*) i les gens portugueses terroles rogenques (*Calandrella rufescens*). Són zones de campeig del falcó marí (*Falco eleonora*), que no es va deixar veure gai-

re. Aquest indret tan interessant pasturat per cabres majoreres és un bon lloc per observar la hubara (*Clamysdotis undulata*), i va ser emocionant veure'n un exemplar sortir com un fantasma del no-res, de dins un tancat ramader, per després desaparèixer entre la vegetació baixa i tornar a aparèixer a cents de metres com per art de màgia.

La costa est del nord de l'illa mostra un espectacular paisatge de camps de laves negres, totalment esquitxats de líquens, que es mesclen en perfecta harmonia amb dunes bastant mòbils d'arena blaquíssima i finíssima: és el Malpaís de la Corona. La carretera que hi discorre paral-

lela a la costa és una delícia per a la vista. Qualsevol redol d'aquesta costa rocosa el trobarem indicat per fer observacions de límicols, com alguna curlera cantaire (*Numenius phaeopus*), xivitones (*Actitis hypoleucos*) i agrons blancs (*Egretta garzetta*); tot dependrà de l'estat de la marea. Quan està baixa, aquests aucells pasturen per les roques a la recerca d'invertebrats, caragolins o peixets. Seguint aquesta ruta arribarem al port d'Orzola, un portet pesquer de cases baixes i molt d'encant. Des d'aquí surten barques turístiques que, per un preu raonable, et duen a l'illa de la Graciosa.

La Graciosa és una illa petita amb

uns 660 habitants que viuen principalment al voltant del portet mariner. Està situada al nord-oest de Lanzarote i forma part del Parc Natural de l'Arxipèlag de Chinijo. En els illots de Chinijo, que formen part de la reserva marina, hi nidifiquen espècies com el petrell de Bulwer (*Bulweria bulwerii*), la noneta (*Hydrobates pelagicus*), el petrell oceànic o de Wilson (*Oceanodroma castro*), el petrell carablanc (*Pelagodroma marina*), el virot pufí (*Puffinus puffinus*) o el falcó marí (*Falco eleonora*). És del tot recomanable passar-hi un vespre o dos i realitzar els tres principals itineraris que permeten conèixer tota l'illa en dues o tres jornades. La llargada de les caminades, si

es fan en època de molta calor, fan també recomanable el lloguer de bicicletes per realitzar els trajectes més llargs. Des de la costa es poden observar limícoles aprofitant les zones intermareals. Hi trobarem: curlera cantaire, picaplatges gros (*Charadrius hiaticula*), corriols tres-dits (*Calidris alba*), girapedres (*Arenaria interpres*)... i des de la costa, si miram cap a la mar, podrem observar cents de virots (*Calonectris diomedea ssp. borealis*) en grans quantitats. Paisatgísticament és destacable la playa de las Conchas, la Playa del Ámbar, la Montaña Bermeja —des d'on la vista és impressionant— i los Hervideros. Al llarg d'aquestes rutes molt còmodes, si no

fos per l'arena que de vegades ens dificulta el pas, trobarem espècies d'aucells interessants: entre els matolls baixos es deixen sentir, i veure amb més dificultat, els busquerets trencamates (*Sylvia conspicillata*) i els botxins septentrionals de les Canàries, a més d'ingents quantitats de titina de Berthelot. La nostra presència a la petita illa coincideix amb una onada de calor i les escasses ombres de les poques figueres i fassers sembrats al centre de l'illa, eren, com hem dit, com petites aucelleres. Contàrem cinc ulls de bou de passa (*Phylloscopus trochilus*) en una sola figuera de cristià, gens esquius per la calor i l'escassetat de menjar. Aquestes aus no

cercaven mosquits activament... esperaven que se'ls acostessin!

Tot i que no és la millor zona per veure auells, no s'ha d'obviar una visita al Parc Nacional de Timanfaya. Es poden fer algunes rutes per la costa i una amb "guagua" (autobús) per l'interior del parc. No es pot baixar del vehicle en tot el trajecte per evitar el deteriorament d'aquest paisatge tan dur i extremadament bell. A la zona, tot i ser extrema, podem trobar-hi algun exemplar de pinsà trompeter i de passerrell (*Carduelis cannabina*), coneixedors dels pocs punts d'aigua artificials, i fins i tot tenguérem la sort d'observar-hi

fugaçment un exemplar de falcó berber (*F. peregrinoides*).

Haría i Máguez són dues petites localitats que visitarem de passada cap al nord. Són les zones més arbrades de l'illa. A Haría hi trobam un immens palmeral on habiten tórteres turques (*Streptopelia decaocto*). Aquí també observarem als fics del poble uns grupets considerables de gorrió de passa (*Passer hispaniolensis*) i alguns puputs (*Upupa epops*). Els horts de dins del poble de Máguez resultaren ideals per observar al ferrerico blau canari (*Cyanistes teneriffae ssp. ultramarinus*), busquerets de cap negre (*Sylvia mela-*

nocephala) i busquerets trencamates (*S. conspicillata*). Als afores del poble, i molt més esquius, hi observarem dos exemplars de tórtora del Senegal (*Streptopelia senegalensis*); aquesta espècie hi és present amb pocs exemplars.

A l'oest d'Haría, a la costa, hi ha la zona de El Jable i la platja de Famara. La immensa línia de costa d'arenas clares que forma Famara és ideal per a la pràctica del surf i el poble mariner de Caleta de Famara es dirigeix cap a aquest tipus de turisme. A pocs metres de la platja, però, comencen tota una sèrie de dunes i camps arenosos ideals per a l'observació

d'aus estepàries tan espectaculars com la hubara i el sorprenent, impol·lut i delicat corredor (*Cursorius cursor*). En aquest lloc, recorrent les pistes d'arena, és on varem poder fer les millors observacions d'hubara, fins i tot a pocs metres de la carretera! Els corredors i hubares habiten aquests camps arenosos que, a simple vista, semblen erms i pelats; però allà hi troben petits invertebrats, llavors i fruits amb els quals sobreviuen en unes condicions extremes de calor i sequedat. En aquest paisatge desèrtic s'alternen parcel·les arenoses abandonades amb d'altres de cultivades on creixen, de forma sorprenent, moneatos (batatas), protegits del vent per

Playa de las Conchas, Isla Graciosa

Titina de Berthelot, *Anthus berthelotii*

Paràsit polar (*Stercorarius macormicki*)

Baldritja capnegra (*Puffinus gravis*)

Botxí meridional canari (*Lanius meridionalis ssp koenigi*)

petites bardisses de palla de sègol.

Seguírem cap al sud-est a la recerca de millors observacions de falcó berber. Ens indicaren que era adients per a l'espècie la zona de Montaña Teneza. Allà, les cavitats presents a les muntanyes i la presència de coloms i les seves caguerades a les roques semblaven bon senyal. Els primers falcons marins foren falses alarmes, però, finalment, vàrem poder observar com un exemplar de *F. pelegrinoides* es posava en els penyals més abruptes a la caleta de Teneza. Arreu s'estenen camps de lava amb aparença d'autèntiques escombreres, com si fossin interminables i estèrils acumulacions d'enderrocs. De vegades es veuen interrompudes per parcel-

les ocupades per la planta *Nicotiana glauca*, que allà anomenen tabaco moro, i comprovàrem com d'importants poden ser per als petits passeriformes en època de migració, al setembre, en un lloc on no abunda l'aliment. En escasses mates s'acumulaven busquetes (*Hippolais polyglota*) i busquetes pàl·lides (*H. pallida*), ulls de bou de passa i botxins.

Els camps de golf són oasis verds on es poden veure gran quantitats d'au-cells que viuen allà tot l'any, com també migrants i fins i tot divagants americans, però no va ser una de les prioritats en el nostre viatge. De fet, mentre érem per allà, al camp de golf de Tías s'estaven observant dos exemplars de corriol rogenç

(*Tryngites subruficollis*) que no anàrem a veure.

Gairebé al sud trobam les salines de Janubio. Aquestes salines estan encara actives, almanco en una part. La seva mida petita i perfecta quadriculació les fa diferents a les que tenim acostumades. Són un lloc ideal per a l'observació d'aus limícoles: allà trobarem camaverdes (*Tringa nebularia*), xivitones, avisadors (*Himantopus himantopus*), agrons grisos (*Ardea cinerea*), i també petits passeriformes. Com a cosa curiosa observàrem en pas migratori dotze exemplars d'ull de bou de passa, un xàtxero groc (*Motacilla flava*), tres busquetes, un busqueret emmascarat (*Sylvia hortensis*), cinc busque-

rets trencamates, un busqueret de batzer (*Sylvia communis*) i dos capsigranys juvenils (*Lanius senator*), tots sobre una mata de *Nicotiana glauca* ben magre i amb ben poques fulles. També observàrem allà un parell d'atacs de *F. pelegrinoides* a gavines *Larus michahellis*.

El port d'Orzola va ser l'inici també d'una travessia en barca d'unes 65 milles en direcció nord-est (que vendrien a ser uns 110 km): cinc hores navegant fins a arribar al Banco de la Concepción i quatre hores i mitja de tornada. La sortida era capitanejada per Juan Sagardía i Daniel López Velasco, grans experts coneixedors

de les aus. El dia abans a la nostra aventura es va observar una autèntica megareasa per aquesta zona: un exemplar de petrell de ventre negre (*Fregetta tropica*), primera cita a Espanya d'aquesta au del sud de l'hemisferi sud. Les observacions d'aus pelàgiques que poguérem fer a curta distància bé mereixien l'esforç: virots, baldritja capnegra (*Puffinus gravis*), el virot pufí, petrell de Bulwer, noneta, petrell oceànic o de Wilson, petrell de Madeira (*Oceanodroma castro*), petrell carablanc (*Pelagodroma marina*), paràsit cuallarg (*Stercorarius longicaudatus*), paràsit cuapunxegut (*Stercorarius parasiticus*), xa-

trac àrtic (*Sterna paradisea*)... i durant el dia aparegué una altra raresa d'àmbit nacional: dos exemplars i, possiblement tres, de paràsit polar (*Stercorarius maccormicki*), que si no arriba a ser pels experts que anaven a bord, ens passa per malla. La sortida va permetre observar també diverses espècies de cetacis: centenars de dofins motejats (*Stenella frontalis*), balenes de Cuvier (*Ziphius cavirostris*), taurons martell i alguna tortuga (*Caretta caretta*). Una experiència molt recomanable i que s'ha repetit durant el mes de maig d'enquany també amb molt d'èxit. •